

REDACTIONEEL

Voor de studie van sociale interventiepraktijken is handelingsonderzoek een zeer relevante vorm van kennisverwerving, mede omdat dergelijk onderzoek bij uitstek een brug slaat tussen theoretische kennis en praktijkkennis, een van de expliciete doelen die ook het tijdschrift *Sociale Interventie* nastreeft. Inmiddels kent handelingsonderzoek, en de diverse varianten daarop, ook een behoorlijke traditie en is het een niet meer weg te denken onderzoeksbenadering in de sociale wetenschappen. Dit mede dankzij de inspanning van diverse wetenschappers in binnen- en buitenland, om het emancipatoir onderzoek een volwaardige, wetenschappelijke onderzoeksstatus te geven. In Nederland hebben onder andere de activiteiten van Ben Boog – en het omringende netwerk handelingsonderzoek – daarin een belangrijke rol gespeeld. Er is dan ook een steeds grotere hoeveelheid goede literatuur over deze vorm van onderzoek beschikbaar. Niet alleen zijn er diverse publicaties verschenen over handelingsonderzoek, onder andere vanuit het reeds genoemde netwerk handelingsonderzoek, maar ook geven diverse (internet)bronnen¹ toegang tot interessante artikelen en discussies over action research. Uitgever Sage publiceert bijvoorbeeld al geruime tijd het tijdschrift *Action Research*, een internationaal en peer-reviewed tijdschrift dat als een forum fungeert voor de ontwikkeling van de theorie en praktijk van handelingsonder-

zoek (zie www.sagepub.com/journalsProdDesc.nav?prodId=Journal201642).

Dit betekent dat handelingsonderzoek als wetenschappelijke, maar praktijkrelevante vorm van kennisverwerving, zich steeds verder ontwikkelt, waarbij zich ook duidelijker uitkristalliseert wat nou eigenlijk het kenmerkende van deze onderzoeksbenadering is en welke specifieke eisen dat stelt aan onderzoeksdesign en onderzoeker². Ook *Sociale Interventie* publiceert regelmatig artikelen die zich baseren op de principes van handelingsonderzoek, zoals recent nog de bijdrage van Gert Schout in nummer 1 van 2008. Daarbij is het, juist gezien de voortschrijdende kennisontwikkeling over deze vorm van onderzoek, relevant om praktijkvoorbeelden ervan kritisch te beoordelen op hun merites. Daarbij dient volgens de eigen richtlijnen van deze onderzoeksstroming gereflecteerd te worden op de gehanteerde onderzoeksmethoden en de consequenties daarvan voor de wetenschappelijke en emancipatoire waarde van dergelijke praktijkvoorbeelden. Een reden voor *Sociale Interventie* om de komende tijd een aantal artikelen te publiceren waarin handelingsonderzoek als onderzoeksbenadering centraal staat. Allereerst staat daarbij een artikel op de agenda over 'action research' naar de waarde van inter-professionele educatie voor het organiseren van patiëntgerichte zorg in de gezondheidszorg. De onderzoekers zetten

uiteen op welke theoretische uitgangspunten het onderzoek gebaseerd is en hoe zij deze praktisch verwoord hebben in onderzoeksopzet en -methoden. Daarbij reflecteren zij op de moeilijkheden in het onderzoek en de nieuwe kennis die het heeft opgeleverd.

Dit nummer wordt vervolgd met twee theoretische bijdragen en een praktijkgericht artikel, elk met een eigen onderwerp en specifieke kleur. Na het themanummer over digitale interventies is nummer 3 van *Sociale Interventie* van 2008 dus weer samengesteld uit een diversiteit aan bijdragen, zoals u van ons gewend bent.

4 In *Sociale Interventie* verschijnen met enige regelmaat artikelen waarin gepleit wordt voor een meer mensgerichte en humane benadering van mensen die zorg behoeven, ter vervanging van de interventionistische en louter op doelmatigheid gerichte benadering die nu onze zorgsector domineert. De column van Yolanda Koster-Dreese (*Sociale Interventie* 1/2007) over de metafoer van het washandje in de zorg bevatte een dergelijk pleidooi, maar ook in bijdragen van Baart (presentiebenadering) en Van der Laan komt het thema 'humane zorg/ hulpverlening' terug. Steeds weer wordt daarbij bepleit dat een hernieuwde visie op de relatie tussen zorgbehoevende en zorgverlener; kwetsbare burger en maatschappij nodig is om humane zorg te kunnen bewerkstelligen.

Ook in het artikel 'Being witness to the lives of the very old' van Andries Baart en Frans Vosman staat deze zorgrelatie tussen kwetsbare mensen en professionals centraal, en dit keer wordt zij vanuit een politiek-ethische benadering belicht. Daarbij wordt in het bijzonder de positie van hoogbejaarde mensen in onze samenleving én in de zorgrelaties waar zij onderdeel van uitmaken, ter discussie gesteld. De auteurs merken op dat de Nederlandse samenleving de autonomie en zelfstandigheid van de oudere medemens benadrukt, en minder oog heeft voor de onvermijdelijke afhankelijkheid die het leven op hoge leeftijd met zich meebrengt. Ook de zorg aan ouderen vertrekt sterk vanuit het uitgangspunt dat zij met autonome en zelfredzame cliënten van doen heeft. Dit beeld van de 'autonome cliënt' is eerder al door verscheidene zorgethici bekritiseerd en ook Baart en Vosman plaatsen er kanttekeningen bij.

Aanvullend daarop pleiten zij ervoor om niet alleen de zorgrelatie tussen cliënt/patiënt en professional ter discussie te stellen, maar om ook de (morele) positie die zorgontvanger en zorgverlener ten opzichte van elkaar innemen, aan een kritische blik te onderwerpen.

De auteurs doen dit door een basis voor een professionele zorgethiek te formuleren waarin medelijden en eer een belangrijke plaats innemen. Oprecht medelijden is volgens de auteurs cruciaal in de relatie tussen zorgbehoevende en zorgverlenende, omdat door dit verplaatsen in de ander, de zorgontvanger en zorgverlener zich als twee gelijkwaardige mensen aan elkaar presenteren. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om de zorgontvanger te respecteren en eren. Het gaat daarbij niet om het 'eren' van zijn of haar maatschappelijke bijdragen, maar het respecteren van het mens-zijn en de noden van de zorgbehoevende, zoals ook de zorgverlener mens is en noden heeft – kwetsbaar en broos is, niet door gebrek en hoge leeftijd, maar wezenlijk, constitutioneel. In het artikel worden het concept 'medeleven' en de betekenis daarvan voor de zorgrelatie vergaand uitgewerkt, aan de hand van fenomenologische denkers en kleine praktijkvoorbeelden. Het medelijden of medeleven met en de erkenning van de zorgbehoevende, zo concluderen de auteurs, maken een meer menselijke zorgrelatie en zorgbenadering mogelijk en vormen daarmee de basis voor een professionele zorgethiek.

1 januari 2007 is in Nederland de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van kracht geworden. Deze wet verwacht veel van de inzet en kracht van de *civil society* en het is de vraag of de Nederlandse civil society deze verwachtingen waar kan maken. Het derde artikel van dit nummer gaat in op deze vraag en biedt een overzicht van de mogelijke bijdragen die de civil society aan de brede inzet van de Wmo kan leveren. Judith Metz geeft een verkenning van het concept civil society en beschrijft welke functies zij kan vervullen voor de Wmo.

We sluiten af met een voorpublicatie van het boek *Goede praktijken. Werken aan een inclusieve samenleving*, door Anouk Bolsenbroek en Douwe van Houten. Deze bijdrage past in het thema 'diversiteit en een inclusieve samenleving' waarover reeds in nummer

1/2008 een artikel is verschenen. Dit keer betreft het een praktijkgerichte bijdrage, waarin Douwe van Houten uiteenzet wat we kunnen verstaan onder 'diversiteit' en 'een inclusieve samenleving'. Daarop aansluitend worden diverse aansprekende praktijkvoorbeelden van inclusie gegeven.

In de boekenrubriek staat dit keer één publicatie centraal en wel het proefschrift van een onzer redactieleiden, Lineke Verkooijen, getiteld *Ondersteuning Eigen Regievoering & Vraaggestuurde Zorg*. Gerard Donkers heeft dit proefschrift gelezen en er een uitgebreide bespreking over geschreven. Zijn kritische opmerkingen worden vervolgens door de auteur van het boek tegen het licht gehouden en van commentaar voorzien.

Vanzelfsprekend vindt u ook in dit nummer weer het signalement met interessante agenda-items voor het najaar en het nieuws uit het hoger sociaal-agogisch onderwijs. Marja Magnée schrijft over het fenomeen 'Erkenning van Verworven Competenties (EVC)'. Zij zet uiteen wat precies verstaan kan worden onder deze erkenning, geeft een korte schets van de geschiedenis van EVC in Nederland en de invoering van ECV aan de Hogeschool van Amsterdam en het Instituut voor Sociale en Culturele Beroepen.

Andries Baart, hoofdredacteur
Sabrina Keinemans, eindredacteur

NOTEN

1. Zie bijvoorbeeld www.scu.edu.au/schools/gcm/ari/ari/home.html.
2. Zie voor de geschiedenis en 'state of the art' van handelingsonderzoek bijvoorbeeld het artikel van Ben Boog (2003) in *Journal of Community and Applied Social Science*.

LITERATUUR

- Boog, B.W.M. (2003) 'The Emancipatory Character of Action Research, its History and the Present State of the Art' [electronic version]. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 13, p. 426-438.
- Koster-Dreese, Y. (2007) 'De metafoer van het washandje'. *Sociale Interventie*, 16 (1), p. 49-53.